(Ф 21.01 – 03)

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»	**Силабус навчальної дисципліни** **«ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АВІАЦІЙНОГО ТРАНСПОРТУ»** **“ HUMAN CAPITAL IN THE ECONOMIC ACTIVITY OF AIR TRANSPORT ”** Освітньо-наукова програма: Економіка Спеціальність: С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)» Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Статус дисципліни	Навчальна дисципліна вибіркового компонента вибору фахового переліку
Курс	1 (перший)
Семестр	2 (другий)
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС/години	4,0 кредити ЄКТС/120 годин
Мова викладання	Українська
Що буде вивчатися (предмет вивчення)	Предметом вивчення дисципліни є сукупність теоретичних та практичних засад формування, використання, розвитку й відтворення людського капіталу в системі авіаційного транспорту, а також механізми його впливу на ефективність економічної діяльності авіакомпаній, аеропортів та суміжних підприємств.
Чому це цікаво/треба вивчати (мета)	Метою вивчення дисципліни є формування у здобувачів системного розуміння ролі людського капіталу в забезпеченні ефективності, конкурентоспроможності та сталого розвитку авіаційного транспорту**,** а також набуття знань і практичних навичок з оцінювання, управління та розвитку людського потенціалу в умовах сучасних викликів авіаційної галузі.
Чому можна навчитися (результати навчання)	Пропонувати нові рішення, розробляти та наукові проєкти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв’язувати значущі і фундаментальні та прикладні проблеми економічної науки з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів; забезпечувати комерціалізацію результатів наукових досліджень та дотримання прав інтелектуальної власності. Виявляти та вирішувати проблеми сучасної економіки шляхом декомпозиції концепцій та підходів, ґрунтуючись на інтелектуальному капіталі як ключовому факторі підвищення конкурентоспроможності, враховуючи зміни в інноваційній інфраструктурі економіки, генеруючи нові шляхи розвитку за рахунок синергії знань. Обґрунтовувати сучасні тенденції і концепції інноваційного типу розвитку економіки на основі опрацювання відповідних теорій циклічного розвитку, технологічних змін та ін., розробляти і реалізовувати стратегічні зміни в інноваційності сталого розвитку економіки з урахуванням організаційних форм інноваційної діяльності.
Як можна користуватися набутими знаннями і уміннями (компетентності)	**Загальні компетентності:** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Здатність розв’язувати комплексні проблеми економіки на основі

	системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності. **Спеціальні (фахові) компетентності:** Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проєкти в економіці та дотичні до неї міждисциплінарні підходи, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації; комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності. Здатність визначати різновиди ефектів інноваційної діяльності, вимірювати рівень інноваційного розвитку, обґрунтовувати перспективні стратегії та бізнес моделі за якими багаторівневі господарські системи визначають подальші напрямі розвитку, розробляють і реалізують рішення в сучасних умовах євроінтеграції. Здатність аналізувати економічні процеси, розробляти сценарії змін, формувати рішення щодо оптимізації параметрів проєкту з використанням новітніх технологій.
Навчальна логістика	Теоретико-методологічні засади формування людського капіталу в економічній діяльності авіаційного транспорту. Людський фактор в авіації: історія та призначення. Модель SHELL. Модель Різона. Людський фактор і безпека діяльності. Помилка людини в середовищі технічного обслуговування об'єктів економічної інфраструктури авіаційного транспорту. Інформаційний обмін між персоналом авіапідприємства. Підготовка та розвиток людського капіталу. Особливості підготовки кадрів в системі економічної діяльності авіаційного транспорту. Нормативи та умови роботи: проектування схеми організації робот авіатранспортного підприємства. Управління та стимулювання персоналу. Система оплати плаці на авіатранспортному підприємстві. Вдосконалення допоміжних засобів та механізмів управління людським фактором в авіації.
	Види занять: лекція, практичне. **Форми навчання:** денна, вечірня, заочна **Методи навчання:** загальнонаукові та спеціальні методи: 1) методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні методи навчання: лекція, бесіда, пояснення; 2) наочні методи навчання: ілюстрування, демонстрування; 3) практичні методи навчання: метод проблемного викладу; репродуктивний метод; дослідницький метод 4) методи стимулювання навчальної діяльності: методи навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід студентів; 5) метод контролю і самоконтролю у навчанні: метод усного, письмового, тестового контролів.
Пререквізити	Базові знання з дисциплін: «Філософія науки», «Правове забезпечення наукових досліджень», «Економічне забезпечення наукових досліджень», «Інформаційне забезпечення наукових досліджень», «Тенденції розвитку та сучасний міждисциплінарний науковий дискурс у галузі економіки», «Англійська мова наукового спрямування», «Інноваційний розвиток соціально-економічних систем», «Моделювання та інформаційні технології у наукових дослідженнях», «Економіка знань».
Інформаційне забезпечення з репозитарію та фонду НТБ НАУ	**Навчальна та наукова література:** 1. Ареф'єва О. В., Сафонік Н. П. Ключові детермінанти стратегічного управління розвитком суб'єктів авіаційної галузі України в умовах післявоєнної трансформації економіки. *Академічні візії. 2026. Вип.*54. URL: https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/3184

2. Ареф'єва О.В., Сімкова Т.О. Механізми антикризового та стратегічного управління авіаційною галуззю в умовах деформації кризових впливів у післявоєнний період: інституційний аспект. *Економіка та суспільство*. 2025. No 77. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6465 DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-99
3. Ареф'єва О., Васюткіна Н., Ватащук В. Ефективна система економічної безпеки підприємств авіаційної промисловості як стратегічна основа для формування механізму сталого розвитку галузі. *Theoretical and applied aspects of sustainable development of Ukrainian regions* : scientific monograph. Volume 2. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. P. 2-26.
4. Ареф'єв С. О., Васюткіна Н. В., Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т. Формування організаційно-економічного механізму підвищення економічної стійкості підприємства в питаннях управління об'єктами інтелектуальної власності. *Український журнал прикладної економіки та техніки.* 2024. Том 9. № 1. С. 296 – 301. https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-50
5. Ареф'єва О. В. Капітальні інвестиції та інвестиційна діяльність у забезпеченні цілей сталого розвитку: сучасні виклики, фінансові інструменти, стимулювання. *Економічний вісник*. 2025 №3 (91). С. 132-140. https://doi.org/10.33271/ebdut/91.132
6. Ареф'єва О., Залізнюк В., Ареф'єв С., Андрієнко М. Економічна адаптація інтелектуального капіталу промислових підприємств при удосконаленні компетенцій фахових груп: мотиваційно-інжиніринговий аспект. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика» Серія «Економіка»*. Випуск 19(38), 2024. DOI https://doi.org/10.33296/2707-0654-19(38)-08
7. Arefiev S., Lelechenko A., Arefieva O., Piletska S. Intellectual capital and its significance for ensuring economic stability and national security. Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology. 2024. No. 3. P. 208–214. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-36
8. Сімкова Т. О., Копча Ю. Ю. Вплив інтелектуалізації на економічну поведінку суб'єктів господарювання в умовах розвитку організаційно-економічного забезпечення економічної безпеки. *Здобутки економіки: перспективи та інновації.* 2024. №11. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15015044
9. Ареф'єв С. О., Ареф'єва О. В., Антоненко К. В., Сластьяникова В. І. Мотивація лідерства у забезпеченні енергетичної безпеки підприємств через інтелектуалізацію процесного підходу в управлінні. *Економічний вісник Дніпровської політехніки.* 2024. №2 (86). С. 149-158. https://doi.org/10.33271/ebdut/86.149
10. Arefiev S. Innovative strategies for enterprise management in the digital era. Innovative Educational Technologies: collective monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2025. P. 9–11. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-530-3-4
11. Hejase H., Hejase A., Tabsh, H., Chalak H. Intellectual Capital: An Exploratory Study from Lebanon. *Open Journal of Business and Management*. 2016. №4. P. 571–605. DOI: https://doi.org/10.4236/ojbm.2016.44061
12. Popelo, O., Arefiev, S., Rogulska, O., Rudnitska, K., & Derevianko, D. (2022).Higher education as a determinant of sustainable development. *Journal of theUniversity of Zulia*, 13(38), 734-746. https://doi.org/10.46925//rdluz.38.40
13. Arefieva, O., Poberezhna, Z., Petrovska, S., Arefiev, S., Kopcha, Y. (2024). Devising approaches to modeling enterprise business processes under conditions of modern digital technologies. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, *1*(13 (127), 69–79. https://doi.org/10.15587/1729-4061.2024.298143
14. Gruzina I., Lepeyko T., Lohinova K., Pererva I., Myronova O. Determining directions for transforming the organization's competence structure depending on its life cycle stage in the context of enabling effective operation in the market. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2024. DOI: 10.33067/SE.1.2024.11

	15. Kuzior A., Arefieva O., Poberezhna Z., Arefiev S. Digitalization of business processes in the integrated concept of “Industry 5.0” in ensuring investment and security management of transport enterprises. Scientific Journal of Silesian University of Technology. Series Transport. 2026. Vol. 130. P. 125–140. DOI: https://doi.org/10.20858/sjsutst.2026.130.8 16. Arefiev S. O., Arefieva O. V., Andriienko M. M. Factors influencing changes in characteristics and types of intellectual property objects in current trends in industrial enterprise management and technological innovations. Bulletin of the National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” (Economic Sciences). 2023. No. 5. P. 89–95. DOI: https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.5.89 17. Hazuda S., Pohrebniak A., Arefieva O, Derhaliuk M., Dergaliuk B. The Impact of Artificial Intelligence and Digitalization On Development of Regional Socio-Economic Systems in The Globalization. *Context Pacific Business Review (International)*. 2025. Volume 18, Issue 4, Pp. 43-57. **https://www.pbr.co.in/2025/2025_month/October/4.pdf** 18. Ostapenko, T., Arefieva, O., Zhyljaev, I., Ponomarov, O., & Hrashchenko, I. (2025). Investment attractiveness forming of managerial projects. *Technology Audit and Production Reserves*, *3*(4(83), 14–25. https://doi.org/10.15587/2706-5448.2025.329981
Локація та матеріально-технічне забезпечення	2 корпус, аудиторії теоретичного навчання. Обладнання: мультимедійне обладнання, комп’ютери з доступом до Інтернету. Технології дистанційного навчання: платформи Google Classroom, Google Meet
Семестровий контроль, екзаменаційна методика	Диференційований залік.
Кафедра	фінансових технологій та бізнесу
Факультет	Менеджменту, фінансів та маркетингу
Викладач(і)	 **АРЕФ’ЄВА** **Олена Володимирівна** **Посада:** пофесор **Науковий ступінь**: д.е.н. **Вчене звання:** професор **Профайл викладача:** https://scholar.google.com/citations?user=V2HCoLsAAAAJ&hl=ru&authuser=1 https://orcid.org/0000-0001-51557-9970 https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-4226-2018 https://www.researchgate.net/profile/Olena-Arefieva **Тел.:** +38 (044) 406-79-75 **Робоче місце:** корпус 2, каб.415
Оригінальність навчальної дисципліни	Авторський курс, викладання українською мовою.
Лінк на дисципліну	Після формування групи створюється кабінет у Google Classroom,надається посилання з кодом доступу
Максимальна кількість слухачів	50